

פרופ' זליג אשחר

(תש"א-תשפ"ה)

פרופ' זליג אשחר היה אימונולוג בעל שם עולמי בשל תגליותיו פורצות הדרך במלחמה בסרטן. הפיתוח החדשני שלו – לימפוציטים מסוג טי (T) החמושים בקולטנים רבי עוצמה נגד התאים הסרטניים תוך כדי שימוש בהנדסה גנטית משוכללת – הוביל בעשור האחרון למהפכה בטיפול בסוגים שונים של סרטן הדם והציל חיי חולים רבים.

פרופ' אשחר נולד בפתח תקווה ב-1941 וגדל ברחובות. בצבא שירת בנח"ל המוצנח, והיה בגרעין בקיבוץ יד מרדכי, שם עבד בענף גידול הדבורים והכיר את פרופ' יעקב לנסקי ז"ל, חוקר דבורים מהפקולטה לחקלאות של האוניברסיטה העברית בירושלים, היכרות שהשפיעה עליו רבות. לאחר לימודי התואר הראשון בביוכימיה והתואר השני בביוכימיה באוניברסיטה העברית החל פרופ' אשחר, ב-1969, את לימודי הדוקטורט במחלקה לאימונולוגיה כימית במכון ויצמן למדע בהדרכת חבר האקדמיה פרופ' מיכאל סלע ז"ל ופרופ' דויד גבעול ז"ל. מחקריו, שעסקו בהתגברות על דחיית איברים זרים באמצעות נוגדנים נגד תאי טי, הובילו אותו להשתלמות בהרווארד, במעבדתו של חתן פרס נובל פרופ' ברוך בנאסרף. לאחר מכן השתלם בנושא של הפקת נוגדנים חד-שבטיים במעבדתו של פרופ' ג'ורג קלר במכון לאימונולוגיה בבאזל. ב-1976 הקים את מעבדתו במכון ויצמן למדע, שם הצליח לייצר נוגדנים חד-שבטיים לטיפול במחלות אוטואימוניות או נגד רעלים שונים. תובנותיו ממחקרים אלה והתקדמות המחקרים בעולם להבנת מנגנון תפקודם של תאי טי הובילו לרעיון פורץ הדרך ולהוכחה כי ניתן לשלב את יכולת ההרג של תאי טי עם יכולת הניווט של נוגדנים שמובילים אותם אל תאי המטרה הסרטניים. התא המהונדס מכונה "כימרה" (על שם היצור המיתולוגי) ומוכר בשם Chimeric Antigen Receptor (CAR) T cell.

מאמר החלוץ שלו בנושא התפרסם ב-1989, אולם נדרשו עוד שנים של מחקרים במודלים פרה-קליניים עד להצלחה הקלינית ב-2009 בקבוצתו של פרופ' קארל ג'ון בפילדלפיה.

מחקריו של פרופ' אשחר היו נדבך חשוב במחלקה לאימונולוגיה במכון ויצמן, שם אף כיהן כראש המחלקה בשנים 1995-1998 ו-2002-2005. עם פרישתו כפרופסור אמריטוס, בשנת 2012, המשיך בעבודתו כראש המחקר האימונולוגי במרכז הרפואי סוראסקי בתל אביב.

על פעילותו המחקרית זכה פרופ' אשחר בפרסים לאומיים ובין-לאומיים רבים, כולל פרס א.מ.ת., פרס ישראל בתחום חקר מדעי החיים, פרס דן דוד, פרס Novartis לאימונולוגיה קלינית ו-Canada Gairdner International Award.

ב-2017 נבחר לחבר באקדמיה הישראלית למדעים, וב-2024 לחבר זר באקדמיה הלאומית האמריקאית.

זכיתי לשהות במחיצתו של פרופ' אשחר שנים רבות כעמיתים במחלקה לאימונולוגיה במכון ויצמן ולצפות בהוקרה רבה במאבקיו הבלתי נלאים באתגרים הרבים שעמדו בפניו במעבר מניסויים פרה-קליניים למימוש חזונו בחולים רבים, שהעניק להם חיים חדשים.

יהי זכרו ברוך!

כתב: חבר האקדמיה פרופ' יאיר רייזנר, עמיתו של פרופ' אשחר